

Nicolaus Crebil

Nicolaus Crebil starszy (Nicclos, Niclas, Niclos, Nicolas), legnicki rajca i ławnik żyjący w II poł. XIV i w początkach XV stulecia. Najstarszy znany protoplasta rodziny Krebilów^[1], późniejszej [patrycjuszowskiej rodziny wrocławskiej](#).

W 1378 r.^[2] był alodialnym właścicielem (*Allodbesitz, Allod*)^[3] w Bobrowie (*Boberau*) koło Legnicy^{[4][5]}. W 1388 r. został jednym z 8 ławników i od tego czasu pełnił przez wiele lat funkcje w radzie i ławie aż do 1408 r.

Działał w okresie, gdy samorząd Legnicy był już w pełni ukształtowany. Podstawowe znaczenie miał tu przywilej księcia Wacława I (Wenzel I) wydany 31 stycznia 1353 r., w którym książę nadał miastu prawo wyboru rajców i ławników. Od tej pory w Środę Popielcową każdego roku ustępujący rajcy wybierali rajców mających urzędować w następnym roku. Był to ich przywilej i jednocześnie obowiązek. Tak wybrana rada mianowała ławników. W tym czasie ustabilizował się już na stałe sześciuosobowy skład rady na czele z burmistrzem. Ława liczyła 8 osób, z tym że mianowano 7 jej członków, bo na czele stał zawsze dziedziczny wójt. Działo się tak od 1280 r., gdy, jak to określił przedwojenny historyk legnicki Arnold zum Winkel, z charakterystycznym ideologicznym podejściem, "wójtostwo przeszło w niemieckie ręce"^[6], czyli zostało sprzedane przez księcia Henryka V Brzuchatego dwóm jaworskim mieszczanom Fryderykowi i Hellenboldowi^[7]. Miasto starało się wykupić ten ważny dla sądownictwa miejskiego i dochodowy urząd. Udało się to w 1373 r. po śmierci wójta Franczka, który pozostawił nieletnich spadkobierców. Transakcję zatwierdził książę Ludwik Roztropny w swoim i czterech bratanków (Rupert, Wacław, Bolesław, Henryk) imieniu^[8]. Od tej pory można mówić o pełnym samorządzie Legnicy. Przewodniczenie ławie przypadało jednemu z radnych i od 1390 r. ukształtowała się zasada, że wójtem (przewodniczącym ławy, wójtem sądowym, sędzią miejskim - *Stadtrichter*) był radny z trzeciego miejsca w radzie. Oznaczało to, że nadal było 7 ławników mianowanych przez radę, a jeden z radnych (trzeci) był jednocześnie radnym i zasiadał w ławie na pierwszym miejscu^{[9][7]}.

To krótkie omówienie ustroju legnickiego samorządu ma na celu wprowadzenie do analizy działalności w radzie i ławie Nicolausa Crebila, która co do zakresu czasowego i stanowisk przedstawiona jest w zamieszczonej niżej tabeli. Najpierw kwestia identyfikacji. W 1405 r. nazwisko Crebil pojawia się po czterech latach przerwy wśród rajców i ławników. Nicolaus Crebil jest na trzecim miejscu wśród rajców, a na pierwszym miejscu w ławie jest Nicclos Crebil. W 1407 r. Nicclos Crebil jest ławnikiem (trzeci na liście). W 1408 r. ponownie Nicolaus Crebil jest radnym (trzeci), a Nicclos Crebil pierwszym ławnikiem. Na tej podstawie genealog wrocławian z czasów przedpruskich Oskar Pusch stwierdza, że w 1405 r. wśród ławników pojawia się Nicolaus Crebil młodszy i w niektórych latach zasiada we władzach miasta razem z ojcem^[5]. Przyjrzenie się katalogom prowadzi do wniosków, że taki wynik analizy katalogu członów rady i ławy są błędne. Pomimo innego zapisu imienia i na dodatek konsekwentnie stosowanego Nicolaus przy radnym i Nicclos przy ławniku, to ta sama osoba. Zgodnie z przytoczoną wyżej zasadą trzeci radny, czyli najważniejszy po burmistrzu i jego zastępcy był jednocześnie przewodniczącym ławy, wójtem sądowym. We władzach Legnicy było 14 miejsc (6 w radzie i 8 w ławie) ale obsadzało je 13 osób. W kadencjach 1405 i 1407 Nicolaus Crebil łączył stanowisko w

radzie i ławie tak jak się to działo każdorazowo z trzecim rajcą od 1380 r., co wyraźnie odzwierciedlają spisy^[10]. Należy tu jeszcze wskazać, że Pusch opierał się na spisach rajców i ławników z lukami, których znaczną część zapełniła praca wydana w 2012 r, czyli 20 lat po jego śmierci^[11]. Nie wiedział więc, że "dwóch" Crebilów działało w legnickim samorządzie również w 1394 r.

Koncepcji, że w 1405 r. pojawił się w samorządzie Legnicy syn Nicolausa Crebila zaprzecza też wysokie stanowisko (miejsce), które by objął. Trzecie w radzie lub pierwsze w ławie. Widoczne w tabeli stanowiska zajmowane przez Nicolausa pokazują, że piął on się w hierarchii debiutując na ostatnim miejscu w ławie i awansując w kolejnych latach, aż doszedł do najważniejszego po burmistrzu i jego zastępcy stanowiska (wójt sądowy), a potem był nawet zastępcą burmistrza (kompanem). Przerwa w sprawowaniu funkcji samorządowych nie spowodowała "degradacji". Wrócił od razu na jedno z najwyższych stanowisk. To wzorcowy przykład kariery w strukturach władzy miasta. Nowe twarze pojawiały się zasadniczo na ostatnich miejscach w ławie. Po kilku kadencjach w niej na coraz wyższych miejscach awansować można było na jedną, dwie kadencje do rady, zajmując nawet poważne stanowisko, jak Crebil w 1394 r. Potem znowu powrót do ławy i awans do rady już nawet na najwyższe stanowiska. Nicolaus w 1397 r. został wiceburmistrzem. Nie wiadomo czemu nastąpiła po 1400 r. kilkuletnia przerwa w udziale w pracach samorządu miejskiego. Być może w tym czasie Nicolaus skoncentrował się na działalności gospodarczej. Takie przerwy nie są też jak wynika z zestawień niczym wyjątkowym. Dawały one szansę dojścia do władzy nowym osobom (lub tym wcześniej pauzującym), a samemu zainteresowanemu większe zaangażowania w prowadzone przez siebie interesy^[12].

Udział Nicolausa Crebila we władzach Legnicy. W radzie i w ławie^[10].

Rok ^[13]	Imię ^[14]	Funkcja	Miejsce ^[15]	Uwagi
1388	Nicclos	ławnik	8	
1389	Nicolau s	ławnik	7	
1391	Niclas	ławnik	6	
1392	Nicclos	ławnik	5	
1394	Nicolas	rajca	3	Trzeci rajca był jednocześnie wójtem czyli przewodniczył ławie. Łączył w ten sposób kolegia rady i ławy.
	Nicols	ławnik	1	Jako wójt pełnił w ławie funkcję niegdysiejszego wójta dziedzicznego czyli był sędzią (<i>Stadtrichter</i>).
1396	Nicclos	ławnik	3	
1397	Nicolau s	rajca	2	
1400	Niclos	ławnik	3	
1405	Nicolau s	rajca	3	Tak jak w 1394.
	Nicclos	ławnik	1	Wójt miejski, tak jak w 1394.
1407	Nicclos	ławnik	3	
1408	Nicolau s	rajca	3	Tak jak w 1394 i 1405.
	Nicclos	ławnik	1	Wójt miejski, <i>Stadtrichter</i> tak jak w 1394 i 1405.

Nie ma informacji o rodzinie Nicolausa Crebila z wyjątkiem tego, że rzeczywiście miał on syna, swojego imiennika nazywanego młodszym, żonatego z Barbarą^{[4][5]} z rodziny bogatych legnickich, a później również wrocławskich kupców **Popplau (Popplow)**. Synowa pojawia się jako wdowa w 1435 r.^[16] Nie żył też już wtedy teść. Jego zniknięcie z władz miasta po 1408 r. nie musiało być bezpośrednio związane ze śmiercią, ale nie wrócił już do nich jak po poprzedniej przerwie. Nie jest znany charakter jego aktywności gospodarczej ale na jej kierunek wskazuje małżeństwo syna. Ojciec synowej Barbary Nikolaus Popplau (Nickel, Niklas)^[17] był kolegą Nicolausa Crebila starszego w miejskim samorządzie^[10] i bogatym kupcem operującym w handlu dalekosiężnym ze Szczecinem, Starslundem, Frankfurtem nad Odrą, Wrocławiem^[17].

Przypisy

- ↑ Nazwisko zapisywane było w najróżniejszy sposób. Crebil, Crevil Crebel, Knebil, Krebil, Kribel, Kriebel, Krebel.
- ↑ W tym samym roku w spisie radnych Legnicy pojawia się Petsche Crebil (Schirmmacher, s. 487. Jujeczka, Kupeć, s. 141). Był radnym tylko w tym roku i nie ma o nim innych informacji. Należy przyjąć, że to krewny, może ojciec Nicolausa i tym samym byłby starszym o pokolenie znanym członkiem rodziny, ale możliwe też, że to brat lub kuzyn. Informacja o Petsche oznacza, że rodzina była już prawdopodobnie zakorzeniona w księstwie legnickim, bo Nicolaus nie był jej jedynym przedstawicielem.
- ↑ Własność alodialna, czyli pełna własność ziemi, nieobciążona żadnymi ciężarami i ograniczeniami feudalnymi w przeciwieństwie do lenna czy chłopskiego dziedzictwa.
- ↑ Stein, s. 187,188.
- ↑ Pusch 2, s. 413.
- ↑ Winkel, s. 370-374.
- ↑ Jujeczka, Kupeć, s. 15.
- ↑ Schirmmacher, s. 189-191 (No. 284. 1373. Febr. 6. Liegnitz.)
- ↑ Schirmmacher, s. 483-494.
- ↑ Dane dotyczące zasiadania w radzie i w ławie z zestawień zamieszczonych w Schirmmacher, s. 483-494 oraz Jueczka, Kupeć s. 121-254.
- ↑ Jujeczka Stanisław, Kupeć krzysztof. *Urządnicy miejscy Legnicy do 1740/1741 roku*. Toruń: 2012.
- ↑ Jujeczka, Kupeć, s. 20.
- ↑ Roczna kadencja nie pokrywała się z rokiem kalendarzowym lecz zmieniała się w okolicach Środy Popielcowej. Dlatego pojawia się też datowanie łamane - 1388/1389 itd.
- ↑ Jego nazwisko zapisywane jest Crebil, ale imię różnie.
- ↑ Miejsce w hierarchii związane było ze stażem i odzwierciedlało pozycję, znaczenie osoby. Wiązało się też z pełnieniem pewnych stanowisk przypisanych do zajmowanego miejsca w radzie.
- ↑ Pusch 3, s. 254.
- ↑ Pusch 3, s. 252-254.

Na podstawie

Jujeczka Stanisław, Kupeć krzysztof. *Urządnicy miejscy Legnicy do 1740/1741 roku*. Toruń: 2012.
Pusch Oskar. *Die Breslauer Rats- und Stadtgeschlechter in der Zeit von 1241 bis 1741. Band 2*. Dortmund: 1987.
Pusch Oskar. *Die Breslauer Rats- und Stadtgeschlechter in der Zeit von 1241 bis 1741. Band 2*. Dortmund: 1988.
Sammter Ascher. *Chronik von Liegnitz*. Liegnitz: 1861.

Schirmacher Friedrich Wilhelm. *Urkunden-Buch der Stadt Liegnitz und ihres Weichbildes bis zum Jahre 1455*. Liegnitz: 1866

Stein Rudolf. *Der Rat und die Ratsgeschlechter des Alten Breslau*. Würzburg: 1963.

Winkel Arnold zum. *Der Übergang der Erbvogtei in deutsche Hand*. MGAVL, bd. 8, Jahr 1920/1921, s. 370-374.